

Minna Antila

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekosen kutsu kuultavaksi perhevapaatyöryhmän valmistelemasta ns. pohjamallista vanhempainpäiväraahajärjestelmän uudistamiseksi

Kuulemistilaisuus perhevapaista 25.2.2020

Pääministeri Marinin hallitusohjelman tavoitteena on nostaa Suomi tasa-arvon kärki-maaksi. Yhtenä keinona tavoitteen saavuttamiseksi on perhevapaaudistus. Uudistus toteutetaan yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa. Tavoitteena on, että perhevapaat ja hoitovastuu jakautuvat perheissä tasaisesti molempien vanhempien kesken, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä vahvistuvat ja sukupuolten väliset palkkaerot pienenevät. Perheiden valinnan ja joustojen mahdollisuuksia perhevapaiden pitämisessä lisätään.

Hallitusohjelman mukaan uudistus toteutetaan niin, että äideillä ja isillä on yhtä paljon kiintiöityjä kuukausia. Lisäksi perhevapaiden tulee sisältää vapaasti valittava vanhempainvapaajakso. Kotihoidontuki jatkuu nykymuotoisena ja mahdollisuus maksaa etuus suoraan lasta hoitavalle isovanhemmalle selvitetään.

Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen on kutsunut Kuntaliiton kuultavaksi perhevapaaryhmän valmistelemasta ns. pohjamallista vanhempainpäiväraahajärjestelmän uudistamiseksi. Vanhempainpäivärahojen uudistuksen 5.2.2020 esittelydioiden mukaan vanhempainrahopäivien määrä lisääntyy nykyisestä ja molemmille lapsen vanhemmille tulee yhtä paljon vanhempainrahopäiviä käytettäväksi. Omista vanhempainrahopäivistään voi luovuttaa tietyn määrän toiselle vanhemmalle tai puolisolleen. Pohjamallin mukaan valinnan mahdollisuudet ja joustot lisääntyvät. Molemmat vanhemmat voivat käyttää vanhempainrahaa joustavasti siihen saakka, kunnes lapsi täyttää kaksi vuotta. Vanhempainrahaa voi halutessaan käyttää lyhyissä pätkissä tai yksittäisinä päivinä.

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ns. pohjamallista vanhempainraahajärjestelmän uudistamiseksi. Kuntaliitto pitää hallituksen tavoitteita perhevapaaudistuksen osalta kannatettavina. Kuntaliitolla ei ole erityistä kantaa siihen, miten nykyistä järjestelmää tulisi muuttaa. Perhevapaaudistuksen osalta on huolestuttavaa, että tavoitteissa ei oteta kantaa siihen, miten uudistus tulisi toteuttaa lapsia parhaiten palvelevalla tavalla. Mitä vaikutuksia tai muutostarpeita uudistuksella olisi esimerkiksi lapsen oikeuteen saada varhaiskasvatusta.

Minna Antila

Varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta vanhempainpäivärahaajärjestelmä-uudistuksen suurin haaste liittyy oikeuteen käyttää vanhempainrahaa joustavasti. Pohjamallin mukaan molemmat vanhemmat voivat käyttää vanhempainrahaa joustavasti siihen saakka, kunnes lapsi täyttää kaksi vuotta sekä halutessaan jakaa vapaata lyhyisiin pätkiin tai jopa yksittäisiin päiviin.

Nykyisen varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan lapsen oikeus varhaiskasvatukseen alkaa sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa. Tällä hetkellä varhaiskasvatuspaikka on järjestettävä, kun lapsi on noin 9 kuukauden ikäinen (HE 40/2018). Nykyisessä varhaiskasvatuslaissa lapsella säilyy myös oikeus samaan varhaiskasvatuspaikkaan, vaikka lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa sairausvakuutuslaissa tarkoitettujen isyysjaksojen aikana.

Kun uudistuksen keskeisenä tavoitteena on järjestelmän joustavuus, jossa kumpikin vanhempi voi käyttää ja jakaa vanhempainrahajaksojaan lapsen kahden vuoden iän puitteissa, saattaa tämä johtaa tilanteeseen, jossa lapsi olisi välillä, hyvinkin nuorena eripituisia jaksoja varhaiskasvatuksessa ja välillä vanhemman kanssa kotona. Tällainen tilanne on lapsen ja varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta huolestuttava. Sen lisäksi, että varhaiskasvatuksen järjestämiskustannukset nousevat merkittävästi on myös huoli lasten hyvinvoinnista. Esimerkiksi tilanteessa, jossa toinen vanhempi käyttäisi lapsen syntymän jälkeen kaikki vanhempainrahapäivänsä ja myös toinen vanhempi haluaisi käyttää itse kaikki vanhempainrahapäivänsä mutta esim. työtilanteen vuoksi ei voisi käyttää niitä heti toisen vanhemman vanhempainrahajaksojen perään, olisi lapsi vasta noin 7 kk ikäinen. Näin nuorten lasten varhaiskasvatuksen järjestäminen edellyttää toisenlaista hoitoa ja huolenpitoa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan malli edellyttää vielä huolellista lapsivaikutusten arviointia sekä muun muassa sen selvittämistä, voisiko lapsen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden alkaminen olla ikäsidonnainen.

Varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta vanhempainpäivärahaajärjestelmä-uudistuksen suurin haaste liittyy oikeuteen käyttää vanhempainrahaa joustavasti ja jakaa vapaita halutessaan myös lyhyisiin pätkiin tai jopa yksittäisiin päiviin. Uudistus edellyttää huolellista arviointia mallin vaikutuksista myös siihen, miten lapsen varhaiskasvatus, joustavaan käyttöön perustuvassa järjestelmässä, tulisi jatkossa järjestää ja esimerkiksi sen selvittämistä, säilyisikö lapsella nykyisenkaltainen oikeus samaan varhaiskasvatuspaikkaan vai ei.

Uudistuksesta aiheutuu kunnille kustannusvaikutuksia, joiden arvioiminen on erittäin haasteellista. Kyse on työnantajakustannusten ohella palveluiden järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista. Lisäksi kyse on alle 3-vuotiaista lapsista, joiden varhaiskasvatuksen järjestämistä koskevat kustannukset ovat erityisen suuret.

Lopuksi Kuntaliitto toteaa, että on huolestuttavaa, että valmistelutyössä ei ole mukana esimerkiksi varhaiskasvatuksen järjestämisestä vastaavia tahoja KT Kuntatyöntekijöiden edustusta lukuun ottamatta.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja, opetus ja kulttuuri

Minna Antila
lakimies

